

RALUCA BRĂESCU, **Adjectivul în limba română. Sintaxă și semantică**, Editura Universității din București, 2012, 274 p.

Cartea Ralucai Brăescu reprezintă o cercetare monografică despre adjectivul românesc, din perspectivă (morfo)sintactică, semantică și tipologică, centrată pe descrierea acestei clase lexicogramaticale eterogene în stadiul actual de limbă, cu unele observații diacronice. În spirit modern, sunt excluse din discuție adjectivele pronominale, care au comportament de determinanți sau de cuantificatori (poziții imposibile pentru adjectivele propriu-zise). Deși autoarea mărturisește că punctul de pornire îl reprezintă lucrări recente de gramatică românească (*Gramatica Academiei* 2005/2008 sau *Gramatica de bază de limbii române*, 2010), în realitate, este vorba de o circulație a ideilor: pe de o parte, în cartea de față sunt preluate aspecte discutate în aceste gramatici recente, pe de altă parte, în aceste gramatici sunt deja cuprinse unele dintre ideile prezentate anterior de Raluca Brăescu, în comunicări și articole.

Lucrarea cuprinde șase capitole, precedate de o *Introducere* care prezintă obiectivele, principiile de lucru și structura cărții, și urmate de o *Încheiere*, în care sunt reluate principalele aspecte discutate și sunt subliniate noutățile aduse de această cercetare.

În capitolul 1, *În căutarea unei definiții pentru adjectiv* (p. 17–34), se începe cu o analiză critică a definițiilor anterioare date adjectivului în gramatici (de la *Gramatica Academiei* din 1966 până la lucrările cele mai recente de gramatică românească). În urma acestei analize, autoarea formulează observația că perspectiva de caracterizare a adjectivului s-a schimbat, de la o definiție strict morfologică sau semantică la o abordare în care subclasele semantice de adjective se corelează cu o anumită funcționare sintactică. Sunt discutate, de asemenea, relația adjectivului cu verbul (manifestată prin apariția în poziții predicative, capacitatea de a guverna complemente), cu substantivul (manifestată prin asemănări flexionare și de acord, derivaționale etc.) și cu adverbul (manifestată prin organizarea grupurilor

în jurul formantului de gradare, prin omonimia adjectiv masculin singular – adverb etc.). În concluzie, sunt considerate trăsături definitorii ale adjectivului apariția în poziția de modificator nominal și de predicat, precum și compatibilitatea cu modificatorii de gradare.

Capitolul 2, *Clase semantice de adjective* (p. 35–81), începe cu prezentarea neajunsurilor definiției tradiționale, în care adjectivul este considerat expresia unei proprietăți și ale clasificărilor anterioare. Urmând tendințe din bibliografia străină, autoarea propune trei clase de adjective: (i) *Adjectivele calificative*, cu funcție descriptivă, de caracterizare, au mai multe proprietăți semantice: sunt organizate în cupluri antonimice (*mic – mare, nou – vechi*); sunt intersective (*Ana este o tânără timidă → Ana este o tânără, Ana este timidă*), dar pot avea și utilizări nonintersective; în mod tipic, sunt subiective, implicând adesea un act de evaluare; majoritatea sunt lineare, adică „determină o dimensiune semantică de-a lungul căreia se face ordonarea după grad a referențelor” (p. 43); (ii) *Adjectivele relaționale*, cu funcție de identificare, de restrângere a predicăției (*creație literară, conversație telefonică*), imposibil de coordonat cu adjective calificative, se grupează în două subclase: *adjective clasificatoare*, modificatori ai numelui, care operează o localizare nondeictică în timp și în spațiu (*roman interbelic*) sau desemnează o relație de posesie sau de meronimie (*dictionar etimologic*) și *adjectivele tematiche*, complemente ale numelor deverbale (*atacul german*); prin raportare la criteriile folosite pentru descrierea adjectivelor calificative, adjectivele relaționale sunt, în general, nonintersective, obiective, nonlineare; (iii) *Adjectivele de modificare a referinței*, clasă reziduală, cu caracteristici atipice și comportament neunitar, includ *adjective deictice* (*anul viitor, partea dreaptă*), *paradigmatizante* (*melodia preferată, discuție privată*), *de ajustare discursivă a denominației* (*o simplă exclamație, o adevărată*

LR, LXII, nr. 2, p. 259–265, București, 2013

capodoperă), *intensive* (*un mare fumător, un calcul rapid, expresive/afective* (*draga mea mamă, disperatul apel*); prin raportare la criteriile folosite pentru descrierea celorlalte clase de adjective, adjectivele relaționale sunt, în general, non-intersective, subsective sau nonsective, non-lineare. O secțiune importantă este rezervată alunecărilor între clase, manifestate prin polisemie, omonimie sau prin transfer semantic (*sistem nervos vs student nervos; masă roșie vs armată roșie; călătorie prezidențială „a președintelui” vs „fastuoasă”*).

Capitolul 3, *Structura grupului adjectival* (p. 82–121), cuprinde o descriere sintactică minuțioasă a constituenților grupului adjectival. *Constituentul cel* a primit diverse interpretări în bibliografia românească; Raluca Brăescu înregistrează următoarele ocurențe ale acestuia în context adjectival: ca determinant emfatic, ca formant al superlativului și ca pronume semi-independent. *Modificatorii* centrului adjectival se clasifică în *intensificatori* – amplificatori și atenuatori, construcții cu rol intensificator –, *aproximatori*, *modalizatori*, *categorizatori*, *negatori*, *comparatori*. Autoarea insistă și asupra modificării ierarhizate (*un pahar [[încă] aproape plin]*). *Complementele* centrului adjectival avute în vedere sunt: nominalul în dativ, în genitiv, în acuzativ, grupul prepozițional, cu diverse structuri, propoziția introdusă prin complementizator; un statut special are *complementul comparativ*, cerut de un specificator al grupului adjectival. O secțiune aparte este rezervată adjectivelor care nu autorizează complemente și explicării acestei incompatibilități. În fine, sunt discutați *adjuncții* centrului adjectival, o atenție specială fiind acordată grupului de măsură (*un covor mare de doi metri*), care este interpretat ca având un statut intermediar, între complement și adjunct.

În capitolul 4, *Adjectivul modificador* (p. 122–171), sunt discutate tipurile de modifikatori adjectivali (restrictivi, nonrestrictivi). O atenție specială este acordată poziției modifikatorilor adjectivali în grupul nominal; dificultățile de interpretare sunt determinate de faptul că ordinea pare a fi mai liberă decât în alte limbi, dar nu toate configurațiile sunt posibile pentru toate tipurile de adjective, unele diferențe semantice părând a fi corelate cu poziția adjectivelor. Autoarea expune diverse teorii (semantice, sintactice – *head-movement, direct and indirect modification, NP-adjectives vs DP-adjectives*,

teoria deficienței sintactice –, discursive, morfologice) în care s-au oferit explicații pentru topica modifikatorilor adjectivali și ajunge la concluzia că analiza cea mai potrivită pentru situația din română trebuie să țină seama de toate tipurile de constrângeri (sintactice, semantice, discursive). Analiza structurilor [nume + modifikator] și [modifikator + nume] are în vedere, pe de o parte, tipurile de adjective incluse în acest tipar, iar, pe de altă parte, tipurile de nume modificate de aceste adjective. Secțiuni speciale sunt rezervate adjectivelor mobile (care, indiferent de poziția față de centru, au același sens; un caz aparte este reprezentat de adjectivele cromatice) și adjectivelor care își schimbă sensul în funcție de topică (*o simplă poezie vs o poezie simplă*). Un alt aspect analizat pe larg în acest capitol este modificarea multiplă; după ce prezintă teoriile și ipotezele privind serializarea adjectivelor, autoarea se oprește asupra tiparelor canonice de serializare a adjectivelor din limba română (cu adjective relaționale, calificative, calificative și relaționale, de modificare a referinței). Capitolul se încheie cu două secțiuni despre topica adjectivului și variația interlingvistică (româna, ca și celelalte limbi romanice, dar spre deosebire de limbile germanice, are adjective postnominale – este invocat principiul *mirror-image order* –; topica adjectivului românesc este variată și alegerea uneia dintre variante are consecințe de interpretare în multe situații), respectiv topica adjectivului și variația diacronică (în limba veche, probabil sub influență slavă, topica prenominală a adjectivului era mai puțin constrânsă).

În capitolul 5, *Adjectivul predicat* (p. 172–211), sunt prezentate tipurile de adjective care apar în poziții predicative: în general, adjectivele care au proprietatea intersectivității apar în poziții predicative; prin urmare, adjectivele relaționale tematice și numeroase adjective de modificare a referinței, care sunt nonintersective, nu sunt compatibile cu pozițiile predicative; adjectivele relaționale clasificatoare și cele de modificare a referinței apar în poziții predicative numai în condiții speciale (contrastive, în utilizări nespecificice, atunci când sunt folosite la plural sau când iau complemente). De asemenea, se discută pozițiile predicative ocupate de adjective: matriciale – numele predicativ, complement predicativ al obiectului – și reorganizate – predicativul suplimentar (suprimabil sau nesuprimabil, cu interpretare depictivă sau rezultativă,

stage-level sau, mai rar, *individual-level*). Autoarea interpretează sintactic predicativele suplimentare ca provenind din propoziții reduse (*small clause*); sunt aduse în discuție: controlorul acestor propoziții reduse, ambiguitățile/citirile duble, dispunerea și restricțiile de contiguitate. O secțiune restrânsă privește apozitia, care este tot un tip de predicat secundar. Ultima secțiune este rezervată unor probleme controversate care privesc adjectivul predicat detașat (tipul *Ion, obosit, s-a oprit*, interpretat de autoare ca un predicat secundar orientat spre participant), structurile ambigue de tipul *Îmi cumpăr rochia albă*, în care adjectivul poate fi considerat atât modificator, cât și predicat secundar, structurile de tipul *El a tăiat felia subțire*, în cazul cărora se oscilează între interpretarea adverbială și cea ca predicat secundar.

Capitolul 6, *Adjectivul și elipsa nominală* (p. 212–241), cuprinde o prezentare a teoriilor despre elipsa nominală și relația cu substantivizarea, o descriere a funcțiilor discursive ale adjectivelor substantivizate, urmată de câteva aspecte morfologie, sintactice și semantice legate de adjectivul substantivizat. De o

atenție specială beneficiază elipsele lexicalizate (*aviara, prenatal, imobiliare* etc.) și construcția *nebulul de Ion*. Concluzia acestui capitol este aceea că formarea de adjective substantivizate este foarte productivă în româna actuală.

Cartea Ralucai Brăescu prezintă rezultatele unei cercetări atente, minuțioase, în spatele căreia se ascunde multă pasiune și curiozitate științifică, și care, fără a fi excesiv de tehnică, reușește să dea seamă de numeroase fapte de limbă românești legate de adjectiv. Dincolo de chestiunile de detaliu care au primit explicații și analize în această carte, credem că lingvistica românească îi datorează Ralucai Brăescu descrierea/rezolvarea a cel puțin două probleme majore legate de clasa adjectivului: clasificarea semantico-sintactică și topica adjectivului în grupul nominal.

ADINA DRAGOMIRESCU

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”

Calea 13 Septembrie, nr. 13, București

Facultatea de Litere, Universitatea din București

Str. Edgar Quinet, nr. 3–5, București

ISABELA NEDELUCU, **101 greșeli gramaticale**, București, Editura Humanitas, 2012, 189 p.

Cartea Isabellei Nedelcu, ultima apărută în colecția „Viața cuvintelor”, se înscrie în rândul lucrărilor care ilustrează preocupările curente de cultivare a limbii.

Continuarea seriei amintite cu volumul de față are la bază următorul scop: în exprimare nu contează numai conținutul mesajului formulat, ci și modul în care este structurat acesta, reflectând coerența și logica gândirii. Prin semnalarea greșelilor culese, autoarea are în vedere nu numai să corecteze anumite erori care apar recurent în exprimarea vorbitorilor, ci și să explice mecanismele care conduc la producerea acestora și să ofere strategii pentru a le evita.

Lucrarea cuprinde șase capitole, în care sunt discutate 101 categorii de greșeli de pronunțare, grafie, punctuație, morfologie și sintaxă. Pentru ilustrarea greșelilor, autoarea folosește exemple preluate de pe internet sau din monitorizările personale ale unor posturi de radio și de televiziune, precum și din monitorizările realizate de un grup de lingviști de la Institutul de

Lingvistică „Iorgu Iordan – Al Rosetti” în cadrul parteneriatului dintre Academia Română și Consiliul Național al Audiovizualului privind calitatea limbii române în mediul audiovizual, desfășurat în perioada 2007–2012.

Noțiunea de „greșală” trebuie pusă în legătură cu existența unei norme lingvistice la care vorbitorii se raportează pentru a se exprima și a scrie corect.

În **capitolul introductiv** (p. 19–25) autoarea explică legătura dintre normă și uz, făcând referire și la conceptul de „dinamică” a limbii și a normei – raportul dintre faza actuală a dezvoltării limbii / normei și etapele anterioare.

Limba este supusă schimbărilor, evoluează, unele domenii (de pildă, lexicul) fiind mai puțin stabile decât altele (morfologia). Astfel, în analiza faptelor lingvistice trebuie să ținem cont și de dinamica uzului. Totodată, și norma lingvistică admite anumite tipuri de schimbări, evoluția ei fiind consemnată în dicționare (a se vedea DOOM¹ și DOOM² și modificările dintre